

DE VIERSPRONG: ORGAAN VAN DE HISTORISCHE VERENIGING

ALPHEN ^{AAN} _{DEN} RIJN

UITGEGEVEN DOOR DE STICHTING 'DE VERGULDE WAGEN'

18^E JAARGANG NR. 67 MEI 2001

In deze Viersprong

DE POTTENBAKKERS VAN OUDSHOORN

Verder o.a.

**De Raadhuisstraat en zijn bewoners (VIII)
Woningbouwvereniging "Sint Jozef"
Radiocentrale in Alphen**

De pottenbakkers van Oudshoorn

Friezen en Brabanders in De Sniep - 1686-1848

Meer dan anderhalve eeuw, van 1686 tot 1848, stond er aan de Rijn bij Oudshoorn een pottenbakkerij. Geen grote onderneming, wel een heel interessante, die betrekkingen onderhield met pottenbakkerscentra in Brabant en Friesland, maar niet met het nabije Gouda.

Na een inleiding over pottenbakkerijen in de 18e en 19e eeuw gaan we in op de ruzies die de oprichting van het bedrijf met zich meebracht en volgen zo goed mogelijk de lotgevallen van hen die er werkten. Helaas is er nog geen scherf van de productie van de Oudshoornse pottenbakkerij teruggevonden. Toch proberen we een beeld te geven van wat er te koop was. Het afgebeelde aardewerk benadert dat; het is afkomstig uit de verzameling van de auteurs.

De pottenbakkerij van Oudshoorn

Tijdens ons onderzoek naar de 19e eeuwse aardewerknijverheid in Friesland en Gelderland werd tot tweemaal toe via krantenadvertenties onze aandacht gevestigd op de pottenbakkerij van Oudshoorn, waarvan we het bestaan niet kenden. Op 5 november 1822 werd in de Leeuwarder Courant een advertentie geplaatst waarin een pottenbakkersdraaijer voor Oudshoorn werd gevraagd, terwijl de Arnhemse Courant van 6 februari 1827 minder goed nieuws bevatte: het faillissement en de publieke verkoop van het bedrijf (afb. 1 en 2). Dat wordt in de verkoopakte van de Leidse notaris Valk

als volgt omschreven: 'Een hecht en sterk en weldoortimmerd Huis, Erve, Potten- en Pijpenbakkerij en werkhuis, schuren en verdere getimmerten, staande en gelegen aan den Lagen Rbijndijk in de Sniep onder Oudshoorn, strekkende uit den Rbijn tot aan den Lagen Rbijndijk, nummer 130'.²

De Zuid-Hollandse pottenbakkerijen waren in die dagen geconcentreerd in Gouda en hadden, ook landelijk gezien, een flink marktaandeel. Hoe kon zich in een dorp als Oudshoorn een pottenbakkerij handhaven? Was er een nauwe relatie met Gouda, of juist niet, zoals de advertenties in vreemde kran-

ten eerder doen vermoeden? Redenen genoeg om in het Streekarchief Rijnlands Midden te Alphen aan den Rijn op zoek te gaan naar de geschiedenis van deze pottenbakkerij en een antwoord te vinden op de vragen omtrent de oprichting en de bestaansduur, de pottenbakkers die er gewerkt hebben en - natuurlijk - hun product. Alvorens hiervan verslag te doen volgt wat summier informatie over het werk van de pottenbakker en de belangrijkste, naar herkomststregio te onderscheiden, soorten aardewerk.

Potten en Pottenbakkers

Eeuwenlang hebben pottenbakkers voorzien in de behoefte aan huishoudelijk aardewerk zoals kook- en bakpannen, kannen, voorraadpotten, vergieten, schotels en wat niet al.³ Voorwerpen die we nog steeds gebruiken, maar dan van roestvrij staal, plastic of industrieel vervaardigde keramiek. Pottenbakkers hadden vroeger druk werk en in de meeste steden bevonden zich wel een of meer bedrijven die op ambachtelijke wijze de ruwe klei bewerkten en op de draaischijf de vormen modelleerden, die na gedroogd en geglazuurd te zijn in de oven belandden (afb. 3). In de loop van de 18e eeuw verdwijnen er om allerlei redenen al tal van

... met eenige Zangstukjes. a f 1 - 5 - 5 - Men zeze de gunstige Beooraeeling van dit Werkje in de Bydragen tot het
Schoolwezen, van September 1822, en vooral die in het Magazyn voor Onderwys en Opvoeding, IV. deel, 5de stuk
Jc(Jc(Jc(**E**en POTTEBAKKERS DRAAIJER, zijn werk goed verstaande, kan terstond tegen een goed
Jc. Hilverda te Workum in Friesland.

Afb. 1: Personeelsadvertentie uit de Leeuwarder Courant van 2 november 1822.